

EEN DONKERE EN EEN HELDERE
KERSTNACHT

of de
Dioolspeler en de Orgel draaier
door

P. VERGERS.

Lith. L. L. L. & Co Haag.

HARDERWIJK - H. A. BERENDS.

Prijs 25 Cent. - 25 Ex f 5. - 100 Ex f 15. -

Een donkere en een heldere Kerstnacht,

OF

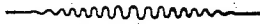
DE VIOLSPELER EN DE ORGELDRAAIER.

Kerstverhaal voor Jongelieden

DOOR

P. VERGERS.

(met een gekleurd plaatje.)

HARDEBWIJK,

H. A. BERENDS.

Snelpersdruk. — H. W. Wilmerink. — Kampen.

I.

In Amsterdam.

„Wilt onsen Godt een nieuw liedt singen,
Want Hij heeft groot wonder gedaen,
Door Zijn hant kan hij alle dingen
Overwinnen, en gantsch verslaen.
Hij heeft ons 't heijl geopenbaret,
Daardoor dat wij al zijn bevrijt:
En sijn gerechtighejt verklaret
Den volkeren breet ende wijt.

Hij heeft gedacht aen sijn genade,
Na Sijne goedighejt seer groot,
En aen Sijn waarhejt vroegh en spade,
Tot troost Israëls in den noot.
't Heijl dat ons Godt nu wil toesenden
Is alsins bekent nu ter tijt:
Dies moeten des aerdtbodems enden
Juichen, en singen zeer verblijt.

Looft den Heer met der harpensnaren,
Trompetten en basijnen klaer:
Dat se met psalmen nu verklaren,
En singen sijnen lof eenpaer.
Juichet voor onsen Godt gepresen,
Die een Koning sterck wesen sal.
Dat de zee ontspringe mits desen,
En het aardrijck met sijn volck al.”

Het was op het Kerstfeest van het jaar 1695, dat dit lied — een der Psalmen van Petrus Dathenus — gezongen werd.

Zoo was het niet overal in de stad Amsterdam, waar in de woning van den arme, dat lied werd aangeheven. Het

was in 1695 en ook nu nog, wat het was in de dagen toen de Heiland der wereld geboren werd. In Bethlehem gingen slechts eenige eenvoudige herders naar de kribbe, om daar neder te knielen en te aanbidden, terwijl de groote menigte, die het stadje bevatte, zich om den Zoon Gods niets bekommerde. Zooals het toen in Bethlehem was, is het tot nog toe gebleven. Gaan wij, naar welke stad of welk dorp wij ook willen, hoeveel duizenden zijn er, die het Kerstfeest maken tot een dag van uitspatting en ongebondenheid en er in het minst niet aan denken, dat God zijn Zoon gegeven heeft tot behoudenis der ziele. En dat niet alleen onder de rijken en aanzienlijken, maar ook in de achterbuurten, waar men onder zonden van allerlei aard het Kerstfeest, dat voor zoo menigeen gezegend is, doorbrengt.

Gezegend was het in dat gezin, waar het zoeeven genoemde lied gezongen werd. Arm, ja dood arm waren de menschen, ten minste wanneer men iemands rijkdom of armoede naar zijn uitwendigen toestand beoordeelen moet. Ja, uitwendig waren de zangers zeer arm, maar inwendig bezaten zij een schat, dien zij voor de grootste rijkdommen der wereld niet hadden willen ruilen. Zij hadden den Heere Jezus lief en zij wisten, dat zij door het geloof in Hem, eenmaal daar boven een woning zouden vinden, welke hun door hun dierbaren Heer bereid was.

Maar vernemen wij iets nader van die menschen. Het is op een vlieringkamertje waar wij Jan Smit met zijne vrouw, zijn tienjarig dochttertje en nog een buurman aantreffen. Erg warm is 't er niet, want men woont daar onder de pannen en met de brandstof moet men zuinig omgaan, omdat de voorraad niet groot is. Gij verwacht dan ook niet op de tafel wat bij velen een huishoudelijk feest gezellig maakt. Van lekkernijen kan bij Jan Smit volstrekt geen sprake zijn, en toch men is vroolijk en opgeruimd, want men verheugt zich in God zijn Zaligmaker.

Zoo kan het bij den arme naar de wereld zijn. Ofschoon aan alles gebrek hebbende, kan hij zingen, wanneer hij waarlijk den Heer lief heeft. Wat een groote tegenstelling bij vele rijken, die aan niets gebrek hebben, wier tafels opgevuld zijn met al wat begeerlijk kan genoemd worden, en waar toch ontevredenheid en verveling heerscht; waar men, bij al het goede der aarde, onvoldaan blijft.

Jan Smit had vroeger betere dagen gekend. Hij woonde destijds in Alkmaar; maar door een samenloop van omstandigheden, te veel om te vertellen, raakte de man in 't achterpit. Hij trok daarop met vrouw en kind naar Amsterdam, waar hij op een eerlijke manier aan den kost hoopte te komen. Een betrekking te vinden, wilde echter maar niet gelukken. Het weinige geld en goed, dat zij hadden medegebracht, was spoedig opgeteerd, en toch was er nog geen vooruitzicht op eenige verdienste. Als men onbekend en armoedig op eene plaats aankomt, en daarbij door lichaamszwakte belet wordt alles aan te grijpen wat voor de hand komt, dan wordt de toestand dubbel moeielijk. Maar nog zwaarder zou het lijden worden. De vrouw van Smit werd gevaarlijk ziek. Toen klom de nood met den dag. Wel slaakte de goede vrouw geen zucht, om haar man niet meer te bedroeven, doch hij begreep heel goed, wat er in haar moest omgaan, en de kleine Johanna — zoo heette het dochttertje — schreide om een boterham, die vader haar niet geven kon.

Ja, toen had er een zware zielestrijd bij den man plaats. Maar hij behield het geloof. Evenals Job, door zware beproevingen gekastijd, kon uitroepen: „De naam des Heeren zij geloofd!” zoo ook mocht Smit zeggen: „Heer, Uw wil geschiede! Het lijden van dezen tegenwoordigen tijd is niet te waardeeren tegen de heerlijkheid, die aan ons zal geopenbaard worden. En wij weten, dat dengenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen, die naar zijn voornemen geroepen zijn.”

Gelukkig voor Smit en zijn dochtertje mocht zijne vrouw weder herstellen. Eene vrouw, die een verdieping lager woonde, had de ziekte harer buurvrouw vernomen en was eens naar haar komen omzien. De vrouw, ofschoon een ongelooovige zelfs zeer ruwe vrouw, was medelijdend genoeg van stadswege geneeskundige hulp in te roepen, en de Heer, die de geneesmiddelen zegende, richtte vrouw Smit uit het krankbed weder op.

Zoo zagen wij haar dan ook op den Kerstavond van 1695 aan de tafel zitten en maakte zij met haren man en den buurman den naam des Heeren groot door een lied ter Zijner eere.

Wij kunnen wel begrijpen, dat er na het zingen overvloedig stof tot praten was. De oude maar altijd nieuwe geschiedenis van 's Heeren geboorte werd gelezen en besproken. Ook nog andere dingen. Nog een lied werd er gezongen. Het was uit de lofzang van Maria.

„Heijligh is sijnen naem:
En sijn goetheijt bequaem
Sal eeuwighlijck beklijven.
Van kintkind'ren voortaan,
Voor hen die recht wel gaen,
En in Godts vreesse blijven.

„Hij verheft Israël
Sijn Soon en gedenckt wel
Aen sijn groote genade:
Soo Hij heeft Abraham,
En 't volck dat na hem quam,
Toegeseijt vroegh en spade.”

Nog een dankgebed van den buurman en de eenvoudige maar waardige Kerstfeestviering was afgelopen.

Maar was het Smit in al den tijd, die reeds verlopen was, nog niet gelukt eenigen arbeid te vinden, waarmede hij zijn gezin kon onderhouden? Bij het ziekbed zijner vrouw ge-

zeten, had de ruwe buurvrouw tot hem gezegd: „Blijf je er maar zoo stil bij zitten? Denk je, dat de raven je brood zullen brengen? Als je mijn man was, zou ik je de deur uitjagen net zoo lang tot je aan de verdiensten waart.”

Hoe hadden die ruwe woorden hem getroffen! Er bij stil gezeten? Had hij dat dan gedaan? De Heer wist het, welke moeiten hij had aangewend, maar tot nog toe vruchteloos.

En toch, Smit zelf begreep er moest iets gedaan worden. Zoo kon het niet blijven, Ja, er was hem wel een gedachte door de ziel gegaan, maar hij had er van gehuiverd en die gedachte weder trachten te vergeten. Toch gelukte hem dit niet. Telkens kwam zij terug. Eindelijk zeide hij tot zichzelf: „ja, het kan niet anders, het moet maar zoo.” Met bevende hand nam hij iets onder zijn bedstede van daan, verborg het onder zijn jas, en sloop er als een dief mede de straat op, maar het ging met knikkende knieën.

In zijn jeugd, toen Smit nog bij vader thuis was, had hij uit liefhebberij een weinig vioolspelen geleerd. Op lateren leeftijd gekomen, had hij die kunst voortgezet, en ofschoon hij in den eigenlijken zin van 't woord geen virtuos genoemd kon worden, speelde hij toch vrij wel. Die viool had hij nog uit den schipbreuk van zijn inboedel behouden en het was door middel van dat instrument, dat hij hoopte iets te verdienen. Veel moeite had het den goeden man gekost tot dat besluit te komen, maar dewijl er geen ander uitzicht voor hem bestond, had hij eindelijk dat middel aangegrepen. Maar wat kostte hem die eerste gang, met die viool! In 't eerst schaamde hij zich voor ieder. Zoo ver mogelijk van zijn woning zou hij zijn proefstuk beginnen. Met neêrge slagene oogen en met trillende hand speelde hij zijn eerste lied voor het huis van een aanzienlijken heer.

's Avonds bracht hij eenig geld thuis. Met tranen in de oogen legde hij het op tafel en met tranen in de oogen nam

zijne vrouw het in ontvangst. Maar de kleine Johanna was gelukkig, want..... zij kreeg een boterham.

De eerste stap was gedaan; de tweede was zoo moeielijk niet meer en de derde alweër gemakkelijker. Maar gering bleven de verdiensten. Had Smit gedaan als zoo veel anderen, die bij nacht en ontijden met viool of orgel naar de verblijven gaan, waar gedanst en gedronken wordt, hij zou zeker veel meer opgedaan hebben. Ja, hij wist het wel, dat er op de tafel van menigen orgeldraaier spijsen kwamen, waarvoor de rijken den neus niet zouden optrekken, maar om zich ook naar die nachtelijke helen van zonden te begeven, daarvan gruwde zijne vrome ziel. 't Was hem ook niet mogelijk, wanneer hij met zijne viool uitging, laffe en gemeene straatdeuntjes te spelen. Wat hij speelde, was altijd iets degelijks, iets ernstigs, bij tijd en wijle ook een Psalm van Datheen. Ja, dan werd hij wel menigmaal bespot en noemde men hem zelfs „den vromen violist,” „David den harpspeler,” enz. maar Smit stoorde zich daaraan niet.

Zoo verliepen een paar jaren tot hij in kennis kwam met zijn buurman, dien wij bij hem aantroffen.

II

I n L y o n .

Wij gaan een tiental jaren in ons verhaal terug. 't Was toen ook Kerstmis. En wel in het jaar 1685. Wij treden de gevangenis te Lyon in Frankrijk binnen. In een der gevangenhokken vinden wij een man, die zich meermalen aan diefstal had schuldig gemaakt, maar zich steeds uit de handen van de justitie had weten te houden. Eindelijk had men hem gevat, en een man, zoo schadelijk voor de maatschappij, werd in een van de allerellendigste gewelven van den kerker te Lyon opgesloten. Daar lag hij in het donkere, voch-

tige en afschuwelijke hol tot eenig gezelschap het walgelijk ongedierte dat met de gevangenen deze holen bewoonde, terwijl geen ander levend wezen zich aan hem vertoonde dan de gevangensbewaarder, wanneer deze hem voedsel bracht. De kost, die hem werd toegediend, zou door een hond niet begeerd worden, tenzij die uitgehongerd ware. Onbeschrijfelijk elendig was de toestand van den gevangene. Duisterder nog dan het hol, waarin nauwelijks een lichtstraal doordrong, was het in 't hart van dezen ongelukkigen man. Op een handvol stroo in een hoek der cel gelegen, kwamen de ontzettendste godslasteringen uit zijn mond. Hij vervloekte het uur zijner geboorte, ja zelfs zijne ouders.

Op deze wijze vierde de man het Kerstfeest, dat voor elk Christen een blijde gedenkdag is aan de menschwording van zijn Heer en Heiland.

Zoo verliepen er twee maanden, toen in dezelfde onderaardsche holen gansch andere tonen klonken.

In den Bijbel lezen wij dat Paulus en Silas in den kerker lofzangen zongen, en dat de gevangenen naar hen hoorden. Zoo was het ook hier in den Lyonschen kerker. Onverwacht en ongedacht vernam de man, die in godslastering en vervloeking zijn hart zocht lucht te geven, de harmonische klanken van liefelijke, geestelijke liederen, welke uit de naastbij gelegen holen doordrongen. Het was een groote tegenstelling met hetgeen van zijne lippen kwam.

Maar wie waren die zangers? Niemand anders dan vervolgte protestanten, die om des geloofs wille met gevangenis en dood gestraft werden. In dien tijd regeerde in Frankrijk de goddelooze koning Lodewijk XIV. Vóór hem was er een koning geweest, Hendrik IV geheeten, die aan de protestanten vrijheid van godsdienst gegeven had, nadat zij eerst, niet door hem maar door andere koningen op de vreeselijkste wijze vervolgd en mishandeld waren geworden. Die vrijheid, door Hendrik IV gegeven, wilde Lodewijk XIV niet langer

toestaan en de vervolging begon weder van voren af. Eerst werden de hervormden van alle bedieningen uitgesloten; vele hunner kerken gesloten, en die zich durfde verzetten, kreeg soldaten ter inkwartiering en werd zeer mishandeld. Toen namen duizenden de vlucht naar Engeland, Denemarken en Holland, maar toen ook nam de koning de toevlucht tot nog erger dwangmiddelen. Hij gaf bevel, dat de ruiters in de protestantsche steden en dorpen zouden ingelegerd worden, om de inwoners met geweld tot gehoorzaamheid aan de roomsche kerk te brengen.

Dat ruwe krijgsvolk heeft wat gruwelen gepleegd! Vooral had men het op de predikanten gemunt. Deze werden naar de galeiën gevoerd, of op de wreedste wijze ter dood gebracht. Eindelijk ging de koning zoo ver, dat hij, als we reeds zeiden, de vrijheid terugnam, welke Hendrik IV gegeven had. Dat was in October van het jaar 1685. Nu werden de predikanten verbannen en de protestantsche scholen opgeheven. Er werd bevel gegeven, dat de kinderen in de roomsche kerk gedoopt en onderwezen moesten worden; die zich door de vlucht poogden te redden, werden met galeistrafen verbeurd-verklaring hunner goederen bedreigd. Dat vluchten was bijna onmogelijk, zoo streng werd er op gepast. En toch zijn er wel 500.000 protestanten geweest, die een goed heenkomen gevonden hebben, vooral naar ons vaderland, waar zij als broeders met open armen ontvangen werden. Maar nog wel 400.000, die in Frankrijk moesten achterblijven. Die werden met geweld gedwongen naar de mis te gaan.

En waren er, die hun geloof verzaakten? Helaas ja! Het waren zij, die meer degenen vreesden, welke alleen het lichaam kunnen dooden, dan Hem, die beide lichaam en ziel in de buitenste duisternis kan werpen. Maar ook velen, die getrouw bleven aan hunnen Heer en liever hun leven wilden verliezen, dan den Naam te verloochenen van Hem, die beloofd heeft, dat Hij voor Zijn Vader, die in de hemelen is,

belijden zal hen, die Zijn Naam beleden voor de menschen.

Onder die geloofshelden behoorden zij, die, in den kerker te Lyon geworpen, lofzangen ter eere huns Heeren zongen, ofschoon zij het wisten, dat hun weldra een ijselijke dood te wachten stond en hunne mishandelde lichamen op horden naar de mesthoop gesleept zouden worden.

Hunne tonen, zoo vernamen wij, drongen door tot in de ooren van den gevangene, maar zij verteederden zijn hart niet. Integendeel, toen dat gezang herhaald en nog eens herhaald werd, verdubbelde zich zijne woede. Het was alsof de satan met nog te grooter macht dezen ruwen en verhardden zondaar voortzweepte om God en menschen te lasteren. Wat daartoe medewerkte was zijn diepe onkunde in het evangelie. Ja, hij wist wel iets van den godsdienst, maar alles wat daaruit bestond, was de namen van eenige roomsche kerkheiligen. Van Hem, die gekomen was om zondaren te zoeken en zalig te maken, wist hij niets.

En toch zou diezelfde misdadiger, die niet alleen een gevangene van de menschen maar ook een gevangene van den satan was, een vrijgemaakte van Jezus Christus worden. Gods genade zou zich luisterrijk aan hem verheerlijken.

Wonderlijk zijn 's Heeren leidingen. Een nieuwe gevangene, ook al een vervolgde protestant, wordt in dezelfde cel van den ons bekenden man geplaatst. Tengevolge van de talrijke inhechtenisnemingen van protestanten geraakte ook de Lyonsche gevangenis overbevolkt en dit was de reden, dat de nieuwe bij den ouden gevangene werd gezet.

Deze nieuwe was een koopman van beroep, die om handelszaken in Lyon gekomen was. 's Mans uiterlijke omstandigheden waren zeer gunstig. Hij bezat een aanzienlijk vermogen, deelde door zijn wandel in de achting en het vertrouwen van allen die hem kenden, en ook zijn huiselijk leven mocht gezegend genoemd worden, daar hij gelukkig gehuwd was en als man en vader in vele voorrechten deelde.

Maar boven al die uiterlijke zegeningen had hij ook een erfenis in de hemelen.

't Was een zware beproeving voor den man, toen hij als protestant gegrepen en in de gevangenis geworpen werd, een beproeving nog te zwaarder, nu 'hij zijn verblijf moest deelen met een woesteling, die niet ophield in de vreeselijkste verwenschingen en vervloeking en los te braken. Dan kromp zijn hart ineen en toch had hij medelijden, diep en innig medelijden met zijn ongelukkigen medemenschen, en uit de diepte van zijn hart, rees de verzuchting op tot God, dat het hem gegeven mocht worden, dezen diep beklagenswaardigen medereiziger naar de eeuwigheid, ten zegen te zijn.

Eerst begon onze christenkoopman den vloeker op de vriendelijkste wijze en met den meesten nadruk te verzoeken niet voort te gaan met vloeken en lasteren, maar liever met hem God aan te roepen om genade. De gevangene antwoordde hierop: „Vloeken en razen helpt mij niet, dat zie ik ook wel, maar bidden zal mij evenmin veel helpen.”

Onze koopman sprak nog eens en nog eens daarover, maar altijd dezelfde tegenwerking. Toen hij zag dat al zijn pogingen om zijn makker tot andere gedachten, of ten minste in een betere gemoedsstemming te brengen, mislukten, bepaalde hij er zich te ernstiger bij tot den Heer te bidden en zijn makker door kleine dienstbewijzen van zijne liefde en deelneming te betuigen. Daartoe was hij in staat, want zijne vrienden in Lyon bezorgden hem van tijd tot tijd goed voedsel, zoodat hij niet altijd de walgelijke gevangenskost behoefde te eten, maar dan noodigde hij zijn makker uit deelgenoot van den maaltijd te zijn. Dat liefdebewijs bleef niet zonder invloed op het harde hart. De man hield op de gebeden van den koopman te storen door zijn hatelijke en ruwe uitvallen, ja, hij begon er zich eindelijk in te schikken met eenig geduld te hooren naar 't geen de koopman hem van den Heere Jezus verhaalde. Dat was toch iets gewon-

nen. Eindelijk kwam het door Gods genade zoover, dat dit steenen hart verbrijzeld werd door de overtuiging van zonde en schuld. Toen kwam uit zijn hart en mond: „Mijne misdaad is grooter dan dat zij vergeven worde.” Maar toen wees de koopman hem op den moordenaar aan het kruis, die op zijn bedde: „Heer, gedenk mijner als gij in uw koninkrijk zult gekomen zijn,” de troostrijke verzekering ontving: „Heden zult gij met mij in het Paradijs zijn.”

De Heer zegende verder het liefdewerk van den koopman. Als bij de bewustheid van zijne menigvuldige goddeloosheden, twijfel en angst het hart van den armen boeteling bestormden, en hij niet durfde rekenen op al het heil, dat Jezus voor armen en verlorenen verworven heeft, dan knielde de koopman neder en bad overluid dat God Zijne ontferming wilde verheerlijken aan dezen man, wiens ziel naar vrede smachtte. Dan ook viel zijn makker op de knieën en riep schreiende uit: „Heere Jezus, erbarm u over mij! Ik ben niet waardig dat gij mijner gedenkt, maar Gij hebt U eens ontfermt over den moordenaar aan het kruis. Ontferm U ook over mij!”

Dat gebed om genade en vergiffenis van zonden week niet uit zijn hart, totdat ook hij, die in eigen oogen de grootste van alle zondaren was, roemen mocht in de „Verlossing door het bloed des Lams, namelijk de vergeving der zonden naar den rijkdom van Gods genade.”

Wat was de eerst zoo ontevreden man nu gelukkig, nu er vrede in zijn ziel woonde. Hij, die vroeger zoo ruw, met één woord, een woesteling was, was de zachtmoedigheid zelve. Dat was, zoo als de Schrift zegt: „Het oude is voorbijgegaan, ziet het is alles nieuw geworden.” In plaats van Gods lasterlijke woorden, stemde hij nu in met de lofzangen van den koopman. Nu was de cel der gevangenis, vroeger een woning des Satans, een tempel des Heeren geworden.

Beide mannen hadden elkander als broeders in den Heer

hartelijk lief gekregen. Daarom kon het niet anders dan een moeilijke dag voor den man zijn, toen zijn vriend, de koopman, uit de gevangenis gehaald werd, om zijn leven op den brandstapel te eindigen.

„Vaarwel, mijn broeder,” waren zijne laatste woorden welke hij tot zijn makker sprak, „vaarwel, daarboven bij Jezus zien wij elkander weder.”

Toen hij weggeleid was, schreide de gevangene als een kind, maar de gedachte: „Ja, bij Jezus zien wij elkander weér,” gaf hem weder troost.

Acht jaren lang bracht hij in de gevangenis door. Zijn geduld en gelatenheid waren oorzaak, dat de bewakers hem met meerdere zachtheid behandelden, ja, om hem de verveling der gevangenis eenigermate te ontnemen, hem op de binnenplaats in de vrije lucht het een of ander werk lieten verrichten.

Na het einde van zijn straftijd verliet hij Frankrijk en kwam hij in ons land, in Amsterdam, te recht. Wij hebben hem op Kerstavond ontmoet als buurman van den vioolspeler.

III.

Op den Kerstavond.

Wij keeren nog eens terug naar dien Kerstavond van 1695 in de woning van Smit, om de geschiedenis te vernemen van den buurman, zooals hij die vertelde aan zijne nieuwe kennissen. Wij willen ons nu maar eens verbeelden, dat wij mede aan tafel zitten en die geschiedenis uit den mond van den man zelven hooren.

„Mijn naam,” zoo begon hij, „is Arnold Valk. Ik ben Amsterdammer van geboorte. Zoo komt het, dat ik na jaren

van afwezigheid weder naar mijn geboortestad ben teruggekeerd. Gelukkig niet in dien toestand, waarin ik haar verliet. Toen was ik een lichtmis, een jongen, die naar God noch zijn gebod vroeg. Mijn vader was een eerlijk schrijnwerker en mijne moeder eene deugdzaame vrouw. Ik was hun eenigste kind, hun oogappel. Met teederheid werd ik opgevoed, maar ik beantwoordde niet aan al de zorgen van mijne ouders. Reeds jong had ik meer lust tot kwaad dan tot goed doen. Dan deed ik het eene, dan het andere kwaad, waarover mijne ouders zich zeer bedroefden, maar al hunne vermaningen stuitten af op mijn stug gemoed. Toen ik dertien jaar oud was, nam mijn vader mij bij zich in zijne werkplaats, in de stille hoop, dat ik tot een knap werkman mocht opgroeien, en dat ik, wat ouder en wat wijzer geworden, mijne kwade streken zou laten. Maar mijn goede vader bedroog zich. Tot werken had ik volstrekt geen lust; ik liep veel liever langs de straat te slenteren. Moest ik een boodschap doen, in geen uren zag men mij weder terug. Mijn vader dreigde mij wel, dat hij mij bij een vreemden meester in de leer zou doen, maar 't kwam er niet van. Mijne moeder was wat te zwak om daartoe hare toestemming te willen geven. Zij hoopte altijd 't zou wel beter worden. Die goede moeder! Ach, wat heb ik haar een verdriet gedaan! Grooter geworden, kwam ik in slecht gezelschap, en toen ging het van de eene zonde op de andere. Ik dronk de zonden als water. Geen vermaningen van mijn vader hielpen; voor de tranen mijner moeder was ik gevoelloos. Ik dacht alleen aan mijne vermaken, zooals ik ze toen noemde, maar die ik nu den naam geef van goddeloosheden; vermaken, die de satan heeft uitgedacht, om den mensch voor tijd en eeuwigheid te verderven.

Allengs kwam ik later thuis dan het gezette uur. 't Was eens dat ik in 't holle van den nacht naar huis terugkeerde. Mijn vader had zich nog niet te bed begeven. Hij wachtte

mijne komst. Aan zijn gezicht kon ik zien, dat hij zeer verstoord was.

„Wanneer zal dat ongebonden leven eens een einde nemen?” vroeg hij mij? En wat was mijn antwoord hierop? Een lachend, een spotachtig gezicht.

Het gelaat van mijn vader verbleekte. Hij sloeg met de vuist op de tafel en wilde weder iets zeggen, toen ik met mijn zelfde spotachtige gezicht vroeg: „Doet u dat niet zeer, vader?”

„Ellendeling! ontaarde zoon!” gilte hij en kwam op mij af, maar ik maakte mij uit de voeten naar boven en trok de deur in 't slot. Op mijne kamer kon ik er om lachen, dat mijne moeder op hare legerstede lag te schreien; kon ik ook lachen om het verdriet van mijn vader. Ja, hij had mij bij den rechten naam genoemd; ik was een ellendeling, een ontaarde zoon.

Ik verwachtte den volgenden morgen een strenge boetpredikatie, maar niets van dat alles. Somber en zwijgend zagen mijne ouders voor zich. Aan de oogen mijner moeder zag ik, dat zij dien nacht weinig geslapen had, maar ik bekreunde mij er niet om. Met zooveel anderen verkeerde ik in de dwaze meening, dat een mensch, zoo lang hij jong is, genieten mag wat de wereld aanbiedt en dat mijne ouders mij die genietingen niet gunden. Dwaas, die ik was! Alsof ook de jongeling niet voor al deze dingen in 't gerichte Gods zal komen!

Zoo verliepen een paar dagen. Toen wederom de vermaningen mijns vaders en de smeeingen mijner moeder. Zij begonnen mij te vervelen; ik kon 't in huis niet langer uithouden. Ik moest de vrijheid hebben, geheel naar eigen zin en lust te kunnen leven. Ik had den leeftijd van vierentwintig jaren bereikt, toen ik als de Verloren Zoon in de gelijkenis het ouderlijk dak ontvlood, om mij bij het zwijnendraf der wereld neer te zetten, maar niet om gelijk de Verloren Zoon als een berouwhebbend zondaar weder te keeren.

Zoo begon ik een zwerfend leven te leiden. Wat ik hier en daar op verschillende wijzen verdiende, werd in ongebondenheid doorgebracht. Zoo verliep een geheel jaar, dat ik naar mijne goede ouders niet omzag. Eindelijk besloot ik toch eens te gaan zien, hoe zij het maakten. Ik trad de deur binnen. Een kleine lamp verspreidde een somber licht door het vertrek. Mijn vader was bezig eenige planken in elkaar te passen. Hij was bleek; zwarte kringen stonden er om zijn holle oogen.

„Goeden avond!” zei ik op een vrij onverschilligen toon. Hij zag even op en zeide toen: „Laat mij voortgaan; stoor mij niet; ik maak een doodkist..... een doodkist voor uwe moeder..... die gij naar 't graf gesleept hebt.”

Een oogenblik stond ik roerloos. O, ware ik toen aan de voeten van mijn vader gevallen en hadde ik geroepen als de verloren zoon: „Vader, ik heb gezondigd tegen den hemel en tegen u: ik ben niet meer waardig uw kind genaamd te worden,” maar verre was het van mij zulk een belijdenis te doen. Niet lang duurde mijne ontroering. Op het woord van mijn vader: „Gij zijt een moordenaar,” werd ik boos, wendde mij om en ging heen. Zoo verstokt was mijn hart. Ik wierp mij weder geheel in den maalstroom der zonden.

Zoo kwam het jaar 1672, het jaar dat in 't vaderland zoo groote benauwdheid gaf, toen de fransche en engelsche koningen als roofvogels op ons land aanvielen. Maar 't was koren op mijn molen. In plaats dat ik tot de verdediging des lands toesnelde, wist ik het zoo aan te leggen, dat ik in het fransche leger kwam en mij daar als soldaat aangaf. Ik meende, 't zou bij de Franschen veel prettiger dan in Holland wezen. Zoo streed ik tegen mijn eigen vaderland. Als fransch soldaat kwam ik later in Frankrijk en heb als zoodanig mede gewoed tegen de Protestanten. Toen leerde ik het dievenwerk. Wat hebben wij, soldaten, dien armen Protestanten niet ontstolen. Wij gebruikten hunne goederen als

waren die ons eigendom. Uit den dienst ontslagen, wist ik geen gemakkelijker wijze om aan den kost te komen, dan mijne dieverijen voort te zetten. Tot werken had ik evenmin lust als vroeger. Menigen diefstal heb ik gepleegd, tot ik eindelijk in de gevangenis geraakte, maar ik kan er den Heer niet genoeg voor danken, want daar heb ik mijn Heer en Heiland leeren kennen."

En nu vertelde Valk zijne verdere geschiedenis, die mijne lezers reeds weten. Daarna nog een enkel woord.

„Toen ik in Amsterdam terug kwam," zeide hij, „leefde ik in de heimelijke hoop, dat ik mijn vader nog kon terugvinden. Ik ben nu een man van nog geen vijftig jaren en dus kon het mogelijk wezen, dat mijn vader nog leefde. Mijn eerste gang was dan ook naar de straat en het huis, waar ik als kind ben opgegroeid, maar helaas! het huis wordt door anderen bewoond, en mijn vader is reeds jaren dood. Zeker ook uit verdriet door mijn gedrag gestorven. O, hoe gelukkig is het, dat er door Jezus vergeving van zonden is; waar zou het anders met mij heen."

Toen Valk zijne geschiedenis geëindigd had, zat hij een oogenblik stil en kwamen de tranen in zijne oogen. Ook Smit en zijne vrouw waren geroerd. Eindelijk zeide deze: „Laat ons den Heer danken, dat Hij ons heeft wedergeboren tot een levende hope, door onzen Heer Jezus Christus, die voor ons geleden heeft, gestorven en opgewekt is, opdat wij een onverwelkelijke erfenis in den hemel zouden hebben."

Op hunne knieën gezonken, deed Smit een roerend dankgebed, waarna men zong het 2e vers van Psalm 65, dat wij in onze tegenwoordige vertaling teruggeven:

„Een stroom van ongerechtigheden
Had d'overhand op mij;
Maar ons weerspannig overtreden
Verzoent en zuivert Gij.

Welzalig dien Gij hebt verkoren,
 Dien G'uit al 't aardsch gedruisch
 Doet nad'ren, en Uw heilstem hooren,
 Ja, wonen in Uw huis.

Wij voegen nog het volgende aan de geschiedenis van Valk toe. Zijne jeugd had hij verwaarloosd, hij had niets geleerd. Nu was hij te oud om iets te leeren en schoot hem niets anders over dan een orgelman te worden. Maar wij kunnen er bij zeggen, evenals Smit gebruikte hij zijn instrument niet in den dienst der zonde.

IV.

Een Zonnestraal.

Siet hoe fijn en lieflyck is 't allen stonden,
 Dat broeders in eendrachtigheyt bevonden,
 't Samenwonen in vrede goet,
 Sulx is ganstchlyck ghelyck een balsem soet.

Dit vers, gij bemerkt het wel, uit Psalm 133,
 dat wij thans zingen :

Ai ziet! hoe goed, hoe lieflijk is 't dat zonen
 Van 't zelfde huis, als broeders, samenwonen,
 Daar 't liefdevuur niet wordt verdoofd, enz.

mocht met recht in 't huisgezin van den vioolspeler gezongen worden, wanneer zijn buurman, de orgeldraaier, zich daar bevond. En hij was er dikwijls, vooral op Zondag-avond. Broederlijk en gansch één van zin zat men dan bijeen, sprekende over de dingen, die het koninkrijk Gods aangaan. Van tijd tot tijd werd er ook een lied gehoord, dat de vioolspeler met zijn viool accompaneerde.

Hoe is het mogelijk, zult gij zeggen, dat zulke arme menschen, ja, die zoo doodarm waren, nog konden zingen en vroolijk zijn?

Waarom? Dit is spoedig gezegd. Zij hadden geleerd „God in *alles* te danken,” wetende, dat geen haar van hunne hoofden kon vallen zonder den wil van hun hemelschen Vader. Zoo kunnen zij, die zich, niet half of drie kwart, maar geheel aan den Heer hebben overgegeven, in alles Zijne hand zien, en al hunne begeerten weten zij met bidden en smeeken met dankzegging bekend te maken bij God.

Het was treffend, te zien, hoeveel die menschen voor elkander over hadden en elkander in hunne behoeften steunden. Onze orgelman begreep spoedig, dat het gezin van zijn vriend meer noodig had, dan hij. Zij toch waren met hun drieën en hij slechts alleen. Als hij dan ook 's avonds thuis kwam, rekende hij uit, wat hij voor den volgenden dag noodig had, en al het overige ging in een houten bakje, dat Zondags avonds de reis naar Smit mede maakte en waarvan de inhoud op tafel werd neergelegd. Vrouw Smit zorgde van haren kant zooveel mogelijk voor het schoon- en heel houden der kleeren van buurman.

Zoo verliep er een viertal jaren. Johanna was in dien tijd groot geworden. Zij was een recht lief meisje, dat ook den Heer vreesde. Als Valek 's avonds naar zijn kelder strompelde, dan nam zij hem zorgvuldig onder den arm, om hem naar huis te leiden.

Gij moet weten, dat hij in den oorlog een zijner beenen was kwijt geraakt, dat door een houten staak vervangen was, waarop hij met moeite voortstrompelde. Wat hij zijne woning noemde, was een kleine, vochtige kelder, waar men door een uitgesleten, steenen trap binnenkwam. Een tafel met drie pooten, een houten bank, een paar gebroken bord en schotels, wat armoedig beddegoed in een bedstede, ziet daar, de woning en het huisraad van onzen armen vriend.

Maar om nog eens op Johanna terug te komen. Misschien hebt ge reeds bij u zelven gezegd: Had dat meisje niets geleerd? En moest zij niets doen voor den kost? Laat ik u zeggen, dat er over het meisje meer dan eens door hare ouders en hun vriend gesproken was. Smit en zijne vrouw hadden ook veel zorg gehad voor hare toekomst en meer dan eens gezegd: Wat moet er toch van haar komen? De gelegenheden om wat te leeren waren toen zoo gemakkelijk niet als tegenwoordig en hadden de ouders er wel eens over gedacht, dat zij de goede lui zou dienen, dan stuitten zij op de groote zwaarigheid, dat het schepseltje zoo arm in kleeren was, dat niemand haar zou willen hebben. Ten einde raad, besloot men 's Heeren leidingen geduldig af te wachten, wetende dat Hij komt, maar op Zijn tijd. Daarom verzuimde vrouw Smit echter niet hare dochter te leeren, wat zij zelve geleerd had. Dit ging wel gebrekkig want tot naaien b.v. was er niet veel goed voorhanden, maar Johanna leerde toch in elk geval de kleeren verstellen en het huisraad, zooveel er was, in orde houden. En inderdaad, hoe armoedig het er ook bij Smit uitzag, het was er toch zindelijk, dat bij zoovele arme menschen niet het geval is, en waar men, als men hunne woning binnentreedt, in een poel van alle onreinheid komt. Zoo was het bij Smit in lange niet. Bij onzen orgelman was het ook zoo knap niet, maar daar was ook geen vrouw, die de behulpzame hand uitstak. Toen Johanna wat grooter was geworden, begonnen hare ouders er aan te denken, of het niet goed zou zijn, wanneer zij haar intrek bij hun vriend nam, om hem te kunnen verzorgen. Hem bij zich in de woning nemen, ging niet, omdat die te klein was, anders was dit al lang gebeurd.

Die zaak kreeg haar beslag. Johanna's beddegoed verhuisde naar het keldertje; zij zou den ouden man als een dochter oppassen en voor hem doen, wat er te doen viel. Zij deed dit dan ook met zooveel zorg, dat de orgelman, die Johanna,

zoo lang hij haar gekend had om hare lief talligheid lief had, haar nog meer begon lief te hebben, als ware zij zijne dochter. Evenals bij hare ouders heerschten er ook tevredenheid en stille vreugde in de schamele woning van Valk.

De gure en koude dagen van het jaar 1690 kwamen. Vroeg en streng viel de winter in. Voor de vensters der rijke menschen werden dubbele ramen gemaakt, want het was vinnig koud; de vorst beschilderde de glazen met schoone bloemen. Zonder noodzakelijkheid werd geen deur, veel minder een venster geopend; niemand bleef op den weg staan, maar ieder haastte zich zooveel mogelijk zijne zaken te verrichten en zijne woning te bereiken.

En toch moesten er onze twee arme vrienden op uit, wilden zij wat te eten hebben. Maar wie hoorde er naar hen; ter nauwernood gunde men hun een blik. Dat waren zorgvolle dagen, en wat het ergste was, onze orgelman kwam togen den avond van een dier koude dagen naar huis zonder een stuiver opgedaan te hebben. Hij was bedroefd, ook Johanna.

„Zoo hebben wij morgen niets te eten,” klaagde zij.

„Er is nog een broodje en een stuk kaas, Johanna, dat de vrouw van den kruidenier mij gisteren gegeven heeft.”

„Ach, dan hebt gij van morgen ook niet gegeten, en gij belooftet mij gisteren avond, dat gij daarvan de helft zou nemen.”

„Nu, Johanna, wij zullen samen deelen. Wie weet, hoe goed de Heer het morgen maakt.”

De morgen kwam. Hij bracht geen balsem, want onze oude vriend gevoelde zich niet wel. Het hoofd sloeg hem en hij gevoelde een matheid door 't geheele lichaam. Uitgaan kon hij niet. Hoe nu aan eten voor dien dag te komen. Hij wist het niet; Johanna ook niet. Het eenige was, te zien, of er ook iets bij vader kon overschieten, maar ....

Neen, vader zelf had niet, en waar niets is, kan men niet geven.

Veel lijden hadden de twee gezinnen beleefd, maar zóó nog niet. Was de weg tot nu toe duister geweest, nu was 't stik donker. En wie zou licht geven in dien nacht van donkerheid? Wie? God, wiens oogen de gansche aarde doorloopen.

Een tijdlang zat onze vriend Valk met de hand onder het hoofd. Wij gelooven, dat er een stil gebed tot God opging. Eindelijk zeide hij meer tot zichzelf dan tot Johanna: „Als die rijke dame daar op de gracht onzen toestand wist, zou zij zeker wel helpen; zij schijnt een menschlievende vrouw te zijn, want nimmer heeft zij mij ledig weggezonden, en zij is altijd zoo vriendelijk, wat een arme niet altijd te beurt valt.”

Johanna had die alleenspraak gehoord. Zij dacht er over na, en toen was haar besluit genomen. Zij vroeg aan Valk een juiste beschrijving van het huis, en op zijne vraag wat zij doen wilde, antwoordde zij: „Dit zult ge straks wel vernemen?”

Zij wierp een versleten doek om de schouders, sloeg den weg naar de haar aangewezen gracht in en hield niet eerder stil voor zij een prachtig gebouwd huis genaderd was. Vastberaden lichtte zij den klopper op en vroeg om de dame te spreken. De knecht, die haar de deur had geopend, zag het van koude bibberende meisje van ter zijde aan, en meenende dat hij met het gewone soort van bedelaars te doen had, trachtte hij haar te beduiden, dat zij heen moest gaan. Johanna liet zich echter niet afschrikken en vroeg nogmaals dringend om de dame te spreken.

Die dame was dicht bij dan zij dacht. Van een aangrenzende kamer werd de deur geopend. De dame zelve had de woordenwisseling gehoord en willende weten, wat er aan de hand was, vroeg zij aan Johanna wat hare begeerte was.

Met alle bescheidenheid maakte Johanna met korte woorden den nood van ouders en vriend bekend, en vroeg of de dame niet dagelijks eene of andere werkzaamheid voor haar

had, waarmede zij slechts zooveel verdienen kon als genoegzaam was om hen voor gebrek te bewaren.

De dame bemerkte spoedig dat zij met een fatsoenlijk meisje te doen had. Dat was aan haar toon van spreken wel te bespeuren. Zij noodigde Johanna in hare kamer, omdat zij iets meer wenschte te weten. Johanna vertelde toen op begeerte der dame, wat mijne lezers reeds weten.

„Neen,” sprak de dame, toen Johanna hare geschiedenis verteld had, „neen, op het oogenblik heb ik niets voor u te verdienen, want gij moogt den zieken man niet verlaten; dien moet gij oppassen, tot hij beter is. Dan spreken wij elkander nader. Ik sta u vooreerst toe, dat gij elken dag hier komt om te halen, wat van mijne tafel overblijft; dat zal genoegzaam zijn, om u en uwe ouders en uw vriend te voeden. Gij loopt dan maar achter het huis om, door den tuin heen naar de keuken. Volg mij nu maar binnendoor daarheen, dan zal ik u voor dezen dag van een en ander voorzien.”

Met tranen van blijdschap en dankbaarheid bedankte Johanna de dame, toen zij met een goed gevulde mand naar huis ging. Zoo snel zij kon, ging zij derwaarts om het goede nieuws te vertellen en de goede zaken uit te pakken.

Ik behoef u niet te zeggen, wolk een vreugde zulk een uitkomst gaf. Dat was een zonnestraal in het leven van die arme menschen. Ja, hun lijden was nu gesindigd, want na die zonnestraal zou de Heer een volle zonneshijn geven.

Maar wij willen onze geschiedenis niet vooruitloopen. Straks zullen wij hunne verdere lotgevallen vernemen.

Toen zij van Johanna de ongesteldheid van hun vriend vernamen, gingen Smit en zijne vrouw hem bezoeken.

Moeten wij u zeggen, dat onze vrienden hun dankgebed tot den Heer opzonden voor zijne goedheid hun be-
wezen?

Twee dagen later was het wederom Kerstfeest. Valk

moest nog altijd in huis blijven. Hij was wel niet zoo ziek dat hij het bed moest houden, maar aan uitgaan viel nog niet te denken. Gelukkig behoefde dit ook niet, want de dame had zeer goed begrepen, dat arme menschen bij voedsel ook wel wat brandstof willen hebben en daarom had zij aan Johanna, toen die het gewone middagmaal kwam halen, gevraagd naar de woning van hare ouders en van Valk. Dit wetende, had zij die arme luidjes goed van brandstof voorzien.

Omdat Valk niet kon uitgaan, gingen Smit en zijne vrouw op Kerstavond naar diens keldertje.

Zulk een Kerstavond hadden Smit en zijne vrouw in geen jaren beleefd. Valk nog nooit. Vroeger dacht hij om geen Kerstfeest, en toen hij den Heer had leeren kennen was het altijd een Kerstavond geweest, die in armoede doorgebracht was. Nu was men niet arm, want een flink vuurtje brandde aan den haard en de lekkere spijzen van de goede dame stonden op de tafel.

De viool was natuurlijk meegebracht, en weldra klonk het lied in het onderaardsch verblijf, maar een verblijf geheiligd door vier godvreezende menschen :

Een kindelyn, so lovelyck
 Is ons gheboren huyden,
 Van eyner jonckvrouw suiverlyck
 Tot troost ons arme luyden.
 Was ons dat kindelyn niet gheboren
 So waare wij altemael verlooren;
 Dat heyl is onser alle,
 Eij du, soete Jesu Christ,
 Dats du Mensch geboren bist
 Behoet ons voor de helle.

Zoo liep ook dit Kerstfeest ten einde.

Heldere Zonneschijn.

Vier weken zijn verlopen. 't Is in 't laatst van Januari 1691. Dag aan dag had Johanna de reis naar en van de dame gedaan telkens met een goeden voorraad mondkost. Meer dan eens had de dame haar bij zich in de kamer laten komen en met haar gesproken. De bescheidenheid van het meisje beviel haar zoo, dat zij veel van Johanna begon te houden. Johanna was al eens schroomvallig geweest, om nog langer naar hare weldoenster te gaan. De winter toch duurde zoo lang en Valk werd nog maar niet beter, doch de dame zelve had hare schroomvalligheid weggenomen door haar aan te moedigen en getrouw te komen zoolang de winter duurde en Valk weer beter was.

Het geleeek er echter nog niet veel op, dat deze beter zou worden. Eigenlijk ziek kon men hem wel niet noemen, maar hij zou het worden en ernstig ook. 't Was op een avond der zoeven genoemde maand, dat Valk zich reeds vroegtijdig naar bed begeven had. Het kwam Johanna voor, dat zijn gelaat van tijd tot tijd merkbare verandering onderging. De hoogroode kleur, de halfgesloten, diep in het hoofd gezonken oogen, de korte en moeilijke ademhaling, dat alles voorspelde niet veel goeds. Reeds sloeg de torenklok der nabijzijnde kerk half twaalf en nog zat Johanna aan de schamele legerstede van den ouden man, nu en dan een traan uit het oog wisschende. Toen zij hem bij zijn naam noemde, doch geen antwoord ontving, schrikte zij, want het was haar duidelijk, dat hij in bewusteloozen toestand was. Wat zou zij doen? Naar hare moeder gaan? Maar die woonde aan het einde der straat, zoo lang kon zij Valk niet alleen laten. Zij liep naar buiten en wekte een buurvrouw, die zich altijd zeer vriendelijk jegens haar

betoond had. Zoodra de vrouw aan het bed van den zieke trad, zeide zij; „Ach, dat is dezelfde ziekte waaraan mijn man gestorven is. Als er niet spoedig hulp komt, moet de goede man sterven. Maar wie maakt er voor ons soort van menschen de deur open, en dat zonder geld. Voor de armen zijn maar weinig gelegenheden om hulp te bekomen.”

Misschien zou de vrouw nog meer gezegd hebben, maar Johanna antwoordde: „Ik weet wat ik doen zal; wees zoo goed, buurvrouw, zoo lang bij Valk te blijven tot ik terugkom,” en zonder op de aanmerkingen der buurvrouw te letten, snelde Johanna de deur uit. Waar zij heen ging, raden mijne lezers gewis.

De straten der stad waren eenzaam en verlaten. Op dat oogenblik sloegen de verschillende klokken het middernachtelijk uur. Het was een stikdonkere nacht; geen enkele ster was aan den hemel zichtbaar, geen levend wezen was in de verte te bespeuren; het huilen van den wind en op verwijderden afstand het blaffen van een hond, was het eenige geluid dat zij vernam. Een lichte huivering overviel haar en een oogenblik stond zij besluiteloos of zij zou terugkeeren. Voor haar lag de straat, welke op de gracht uitkwam, waar de dame woonde. Maar wat zou die dame zeggen, zoo in 't holle van den nacht aan te komen. Nogmaals stond zij een oogenblik stil maar de gedachte aan Valk en aan de goedheid der dame gaf haar moed, en zij ging weder voort. Zoo naderde zij de deur van den tuin. Reeds stond zij gereed den klopper op te lichten, toen zij ontwaarde dat de deur niet gesloten was. Zij trad dus den tuin in en was niet weinig verblijd, toen zij in de tuinkamer, die tevens tot slaapkamer der dame diende, nog licht zag. Dat verruimde haar hart en zij was nu vast besloten aan te kloppen, om voor den goeden Valk hulp te smeeken. Maar dicht bij de vensters genaderd, bleef zij eensklaps verschrikt staan. Zij hoorde een onderdrukt kermen en be-

merkte twee mannen, die met een lataren voorzichtig in de kamer heen en weer gingen. Zij zag het, hoe die mannen de laden van een meubelstuk openden, er eenige voorwerpen uitnamen en die in een zak wierpen. Pijsnel ging haar door het hoofd: hier zijn dieven en moordenaars. Zij was in den tuin geen onbekende; zij wist waar de klok hing, welke de dienstboden tot den maaltijd riep. In een oogenblik had zij het touw in de handen en een helder, sterk geluid weergalmde in de doodsche stilte van den nacht. Plotseling doofde daarop het licht in de kamer uit.

Johanna begreep het gevaar, waarin zij verkeerde, want dat de booze mannen door den tuin zouden terugkeeren was zeker. Zij vluchtte daarom naar den uitersten hoek van den tuinmuur en wierp zich plat op den grond neder. Tot driemaal toe hoorde zij in de kamer een doffen slag alsof men een zwaar voorwerp tegen den grond wierp en zag zij op meer dan eene kamer licht ontstoken. Dicht langs de plaats waar zij lag, stapten de booswichten met haastige schreden naar de deur van den tuin, terwijl zij vreeselijke woorden uitbraakten. Met een hevigen slag trokken zij de deur in 't slot.

Op dien oogenblik verscheen een knecht met een helder brandende lantaren in den tuin. Johanna sprong op, liep op den man toe en riep: „Ach, misschien hebben zij de goede dame vermoord! Toe spoedig de deur open!”

De verschrikte knecht beproefde die te openen, maar de booze mannen hadden haar in 't slot getrokken. De man was radeloos en wist niet wat te doen, maar met een tegenwoordigheid van geest, die men van hare jaren niet zou gewacht hebben, sloeg Johanna eenige ruiten in, om te beproeven of zij het raam kon opschuiven en dit gelukte haar. In een wip was zij in de kamer. Een angstkreet ontvlood hare borst toen zij bij het licht der lantaren zag wat hier gebeurd was. Niet alleen dat de laden der verschillende meubelstukken geopend waren en allerlei voor-

werpen over den vloer lagen, maar ook op den vloer lag de goede dame met te zamen gebonden handen en een doek in den mond bewusteloos neder. In een oogwenk had Johanna doek en koorden verwijderd. Zij waschte de dame met koud water, en nog eer al de huisgenooten bijeen waren, had Johanna het geluk te zien, dat de dame tot bewustzijn terugkeerde. Verder aangewende middelen brachten haar geheel tot haar zelve.

De dame was verwonderd, Johanna op zulk een ongewonen tijd in haar huis te zien, maar toen deze haar verteld had met welk doel zij zich tot haar had begeven, wat zij vervolgens gezien en gedaan had, omhelsde zij het armoedige meisje en noemde haar de redster van haar leven, waaraan Johanna toevoegde: „Evenals de Heer eenmaal zijn engel uitzond om Petrus uit de handen zijner vijanden te redden, zoo heeft Hij mij willen verwaardigen om u uit de hand der moordenaren te verlossen. Ik dank er God voor, dat Hij u door mij, die zooveel aan u verplicht ben, heeft willen bewaren.”

De dame, nu met het doel van Johanna's nachtelijken tocht bekend, gaf oogenblikkelijk aan haar knecht bevel zorg te dragen, dat de arme Valk die hulp kreeg, welke hij noodig had, en nog in dienzelfden nacht stond een geneesheer voor de schamele legerstede van den armen man, die in de hand des Heeren het middel werd om hem van den dood te redden. 't Ging wel niet spoedig, maar allengs toch betterde Valk tot hij volkomen hersteld was.

Maar ook de dame werd ziek. Wel was zij in dien ake-ligen nacht tot bewustzijn teruggekeerd, maar de schrik, door de booswichten haar aangebracht, maakte haar ziek en bracht haar op den rand van het graf. Gelukkig, ook zij mocht herstellen en toen zij tot hare vorige krachten was teruggekeerd en ook Valk genezen was, zeide zij tot Johanna, die nog altijd elken dag aan hare woning kwam: „Johanna,

ik wensch dat gij met uw vader en moeder en Valk zondagavond bij mij komt. Ik wil hen wel eens leeren kennen."

Johanna bracht de boodschap over, maar die arme menschen zagen er toch wel wat tegen op, bij zulk een voorname dame te komen. Johanna sprak hen echter moed in, en toen het Zondagavond geworden was, stapte ons viertal naar haar toe.

Van toen af was het lijden der armen geleden.

Vriendelijk werden zij ontvangen. De dame zelve geleidde hen naar boven aan een welvoorzien tafell, zooals wij op het plaatje zien. Onze vrienden waren eerst nog wel wat beschroomd, maar door de vriendelijkheid der dame gevoelden zij zich al zeer spoedig op hun gemak.

Nog voor de maaltijd begon, wilde de dame iets zeggen.

„Mijne vrienden," zoo sprak zij, „ik heb verlangd u hier te zien, omdat ik u iets heb meê te deelen, dat u zeker niet onaangenaam zal zijn. Naast God ben ik aan Johanna het behoud van mijn leven verschuldigd; het past mij dus ook haar mijne dankbaarheid te bewijzen. En hoe zou ik dat beter kunnen doen, dan haar niet alleen maar ook u te verzorgen, te meer daar ik vernomen heb, dat gij allen brave lieden zijt. Hoort dus hoe ik er over gedacht heb. In mijn tuin zal ik een huisje laten bouwen, dat voor u drieën groot genoeg is; daar zult gij het overige van uw leven doorbrengen en hebt ge voor niets te zorgen. Ik heb middelen in overvloed om u allen voor mijne rekening te nemen. Wat Johanna betreft, die komt bij mij in huis en ik zal haar onderricht laten geven in al datgene wat een fatsoenlijk meisje noodig heeft. Hoe vindt gij dat voorstel?"

Het spreekt van zelf, dat onze vrienden er niets optegen hadden; integendeel, zij erkenden, dat zulk een gunstige wending van hun lot van den Heere kwam. Zij waren toch al eenigzins op jaren gekomen, en nu zij een rustigen ouden

dag konden hebben, zonder zulk een kommervol leven als zij achter den rug hadden, zouden zij daarvoor Hem niet danken?

Voor men ook aan den maaltijd ging, waaraan de dame hen genoodigd had, verhief Smit zijn hart tot den Heer, waarin hij Hem dankte voor Zijne genade aan hun weldoenster en aan hen bewezen, en smeekte Hij den Heer ook om die genade, dat zij steeds tot Zijne eer mochten leven 't zij in voor- of in tegenspoed.

Met een opgeruimd hart gingen onze vrienden weer naar hunne woning, waar zij zoolang zouden blijven, tot het huisje in den tuin gereed was en zou ook Johanna zoolang den ouden Valk gezelschap blijven houden. De dame zorgde er echter voor, dat het hun aan niets ontbrak. Ook werden de schamele kleederen afgelegd en door betere vervangen.

Toen de tijd dáár was, betrokken zij hun nieuwe woning en kwam Johanna in huis bij de dame. Het duurde niet lang of elk der huisgenooten had de dochter van den voormaligen vioolspeler en verzorgster van den orgeldraaier hartelijk lief. Zij maakte ook goede vorderingen in 't geen de dame haar liet leeren en na eenige jaren werd zij de vrouw van een godvreezend koopman.

En onze oude luidjes, hoe ging het hun? Goed. Maar bovenal omdat zij tot zegen waren voor de dame. Het was met deze zooals het helaas, met zoovele menschen gesteld is, die meenen dat zij door hunne braafheid en door hun weldoen naar den hemel zullen komen. In die dwaling leefde ook de goede dame, maar door de genade van den Heer mochten Smit en Valk haar van dien dwaalweg afbrengen en haar doen inzien, dat wij alleen behouden worden door het geloof in Jezus Christus en dat zijn bloed alleen behoudenis aanbrengt. Nu gevoelden onze mannen zich nog veel gelukkiger, wetende dat, wanneer eenmaal hun sterfuur zou slaan, zij met hun weldoenster in den hemel vereenigd zouden zijn.

Toen dan ook het eerstvolgend Kerstfeest aanbrak, was er ware feestvreugde, een geheiligde feestvreugde in de woning der dame, waaraan niet alleen onze vrienden maar ook nog andere godvreezende menschen deelnamen.

Waren er Kerstdagen geweest, die naar het uiterlijke voor Smit en Valk zeer donker waren, nu vierden zij een helder Kerstfeest. Ook de dame. Voor het uitwendige was het voor haar nooit donker geweest, maar naar het inwendige zooveel te meer, bij al hare menschenliefde en braafheid. Ook nu was 't voor haar uit- en inwendig, een helder Kerstfeest.

En zulk een feest wensch ik al mijne lezers toe.

HET GOULDEN HORLOGGE

een verhaal voor kinderen
door

P. DE MOL MONCOURT.

met plaat en geillustreerd omslag

Prijs 25 Cent

25 Ex f 5.. 100 Ex f 15..

DE LAATSTE LEVENSNACHT

een verhaal op waarheid gegrond
door

ANTHONIUS.

met plaat en geillustreerd omslag

Prijs 25 Cent

25 Ex. f 5.. 100 Ex f 15..